

100. ANNUAL MEETING AMERICAN UROLOGICAL ASSOCIATION A INFORMACE O FINASTERIDU V LÉČBĚ BENIGNÍ PROSTATICKE HYPERPLAZIE

doc. MUDr. Dalibor Pacík, CSc.

Přednosta urologické kliniky FN Brno LF Masarykovy Univerzity Brno

Preparát finasterid prošel ve svém nedlouhém, bezmála desetiletém klinickém vývoji několika zvraty. Od nekritického a nereálně postaveného očekávání „záračného“ léku na všechny benigní hyperplazie prostaty (BPH), přes téměř totální ztracení po svoje „znovuzrození“. V současné době již několik let zaujímá své pevné místo v medikamentózní léčbě BPH a s postupem získávání nových a velmi kvalitních klinických dat se jeho místo v léčbě nezhoubného zbytnění prostaty dále, více a hlouběji precizuje.

Není nic lepšího a významnějšího, nežli se ve své běžné klinické praxi opírat nikoliv o dojmy a pocity, ale o seriózní vědecky potvrzené klinické údaje. V následujících několika odstavcích se pokusím shrnout, co o tomto preparátu přinesl poslední výroční kongres Americké urologické asociace, který je obecně považován za nejvýznamnější klinický ale i obchodní indikátor dalšího vývoje v urologii.

Claus G. Roehrborn z Texasu si všímá narůstající snahy srovnávat výskyt akutní močové retence u pacientů léčených alfa-blokátory s výskytem ve studiích s finasteridem. Toto srovnání je však neadekvátní z několika důvodů. Studie s alfa-blokátory jsou vesměs retrospektivní (na rozdíl od prospektivních placebem kontrolovaných studií s finasteridem), všímají si pouze spontánně vzniklé akutní močové retence a zaznamenávají pouze údaje během léčby (nikoliv po jejím přerušení jako ve studiích s finasteridem). Nezohlednění těchto faktorů, stejně jako celkové doby sledování a velikosti prostaty, přináší zavádějící informace.

Stejný autor prezentuje výsledky dalšího dvouletého pokračování původně čtyřleté studie PLESS (The Proscar Long-term Efficacy and Safety Study). Ve studii pokračovalo 98 % pacientů, kteří ukončili čtyřleté sledování. Výsledky potvrzují trvalé snížení rizika akutní močové retence anebo potřeby chirurgického zásahu kvůli BPH u pacientů užívajících finasterid. Navíc u nemocných původně užívajících placebo, kteří v otevřené fázi studie přešli na finasterid, se riziko vzniku akutní retence či potřeby operace snížilo na stejnou úroveň jako u pacientů původně užívajících finasterid.

John S. Lam a spolupracovníci z New Yorku přináší informaci o desetiletém sledování pacientů se symptomatickou BPH, původně zařazených do pětileté „Phase III North American BPH Trial“ s finasteridem 5 mg a pokračujících v této studii. Toto dlouhodobé sledování dokončilo 21 z původně 46 randomizovaných pacientů užívajících finasterid a prokázalo, že správně vybraní symptomatičtí pacienti se zvětšenou prostatou vykazují s vysokou pravděpodobností vynikající dlouhodobou terapeutickou odpověď na léčbu finasteridem. Léčba byla velmi dobře snášena a neobjevily se žádné neočekávané nežádoucí účinky.

Autoři Stuart M. Diamond s kolektivem z Filadelfie referují o výsledcích placebem kontrolované studie na skupině 120 pacientů s BPH a prostatou větší než 40 g, symptom skóre vyšším než 17 bodů a Qmax nižším než 15 ml/s. Pacienti byli rozděleni do dvou skupin: jedné s tamsulosinem kombinovaným s finasteridem a druhé s tamsulosinem a placebem a randomizováni dle vysazení tamsulosinu za 6, 9 a 12 měsíců. Bylo prokázáno, že pacienti, kteří užívali tamsulosin kombinovaný s placebem, vykázali po vysazení tamsulosinu obecně zhoršení. Zatímco pacienti užívající v kombinaci finasterid vykazovali po vysazení tamsulosinu trvalý subjektivní i objektivní zlepšení po 9–12 měsících kombinované terapie ve významném procentu.

Stejní autoři referují o skupině 75 mužů s prostatou větší než 40 gramů, symptom skóre vyšším než 15 bodů a Qmax nižším než 15 ml/s, kteří již užívali tamsulosin po dobu minimálně jednoho roku a byli s touto léčbou spokojeni. U všech pacientů byl k již zavedené medikaci přidán finasterid a byli randomizováni dle vysazení tamsulosinu za 6, 9 a 12 měsíců od zahájení této kombinované terapie a výsledky zhodnoceny za měsíc od vysazení tamsulosinu. Výsledky jsou detailně analyzovány a je možno konstatovat, že za 6 měsíců kombinované terapie bylo 40 % pacientů spokojeno pouze s monoterapií finasteridem, za 9 měsíců to bylo již 68 % a za 12 měsíců 88 % pacientů původně užívajících kombinaci.

Randomizovaná, placebem kontrolovaná multicentrická pilotní studie vedená John Downeyem se pokusila zodpovědět otázku, zdali finasterid může ulevit symptomům u mužů s klinickou diagnózou „male chronic pelvic pain syndrom: category IIIA CPPS“ (chronická nebakteriální prostatitida). Výsledky ukazují, že finasterid pomáhá určité skupině těchto pacientů. K dalšímu potvrzení a specifikaci tohoto zjevného klinického prospěchu je třeba další studie.

Stuart M. Diamond a Ehab El-Gabry z Filadelfie léčili 5 mg finasteridu skupinu 13 pacientů s hematospermií (po vyloučení závažné příčiny tohoto symptomu), zatímco skupinu dalších 13 pacientů pouze sledovali. Ve skupině s finasteridem došlo k vymizení hematospermie u 85 % pacientů během 3 měsíců léčby, zatímco u pouze sledované skupiny přetrvával tento příznak u 68 % pacientů po dalších 6 měsících.

Gyan Pareek a spolupracovníci se pokusili vysvětlit známý účinek finasteridu na snížení hematurie způsobené BPH. Na tkáni získané při operaci prostaty u skupiny 12 pacientů užívajících před operací finasterid a kontrolní skupiny stanovovali „vascular endothelial growth factor“ (VEGF) a „microvessel density“ (MVD). Tyto parametry

byly signifikantně nižší u skupiny s finasteridem ve srovnání s kontrolní skupinou v suburetrální oblasti, nikoliv však v oblasti adenomu.

Brian Rosenthal a kolegové z Filadelfie se na skupině 48 pacientů s hematurií způsobenou BPH (po vyloučení jiné příčiny) pokusili zjistit, zda léčba tohoto příznaku finasteridem je nějakým způsobem závislá na velikosti prostaty. K celkovému ústupu hematurie došlo během tří měsíců léčby u celkem 85 % pacientů (86 % u mužů s menší prostatou a 85 % u mužů s větší prostatou). I když bylo prokázáno, že účinek finasteridu na obstrukční příznaky je závislý na velikosti prostaty, stejná závislost nebyla prokázána při ovlivnění hematurie.

Výsledky předběžné studie prezentuje skupina kolem Mohameda Ghafara z New Yorku. Sledovali skupinu 38 mužů s hodnotou PSA vyšší než 4 ng/ml, normálním digitálním rektálním vyšetřením, kteří měli pro podezření na karcinom prostaty již provedeny minimálně dvě biopsie prostaty s negativním výsledkem. Mužům byl nasazen finasterid 5 mg denně, PSA stanoveno za 6 a 12 měsíců a za 12 měsíců byla provedena opakovaná biopsie prostaty (12 vzorků). Zjistili, že čím menší byl pokles PSA po medikaci finasteridem, tím pravděpodobnější byla diagnóza karcinomu prostaty při opakované biopsii (pokles PSA o více než 50 % - 0 pacientů, pokles PSA o 33-50 % - 32 % pacientů mělo diagnostikovaný karcinom prostaty, pokles

PSA o méně než 33 % - 56 % pacientů mělo následně diagnostikovaný karcinom prostaty).

John McConnell z Texasu informuje o prvních výsledcích studie MTOPS (Medical Therapy On The Progression Of BPH). Jedná se o multicentrickou, placebem kontrolovanou randomizovanou studii, do které bylo zařazeno celkem 3047 pacientů s BPH. Pacienti byli rozděleni do skupin užívajících placebo, doxazosin, finasterid nebo finasterid s doxazosinem a sledovaných v průměru pět let. Primárním cílem bylo sledovat klinickou progresi definovanou jako zhoršení symptomů, vznik akutní močové retence způsobené BPH, recidivující močová infekce a nedostatečnost ledvinných funkcí, sekundárním cílem bylo sledovat zlepšení symptomů a průtoku moči u pacientů s aktivní léčbou a na placebo. První údaje ukazují, že léčba jak alfa-blokátorem, tak finasteridem vedla k signifikantnímu zlepšení, kombinovaná terapie byla účinnější. Ke snížení rizika progresu ve srovnání s placebem dochází u doxazosinu u 39 %, u finasteridu u 34 % a u kombinované terapie u 67 %. Kombinovaná léčba nepřináší pouze lepší dlouhodobou úlevu od obtíží, ale i méně epizod akutní močové retence a potřeby intervence. Konečné a definitivní výsledky teprve budou publikovány a očekáváme od nich přesnější definování pacientů vhodných k farmakoterapii, definování rizik BPH a indikace pro kombinovanou léčbu.

Skupina autorů z Říma (Cosime De Nunzio a kol.) si všímá a potvrzuje vysokou incidenci instability detruzoru spojenou s obstrukcí způsobenou BPH (52%). Pokud je obstrukce neléčena nebo léčena medikamentózní terapií, přetrvává dlouhou dobu. Při zvolené metodě „watchful waiting“ vzrostla instabilita detruzoru během sledování ze 45 % na 55%, ve skupině léčené alfuzosinem se nevý-

znamně snížila z 35 % na 30%, ve skupině léčené finasteridem zůstala během sledování stejná (62,5%). Naproti tomu chirurgická léčba (TURP zejména) snižuje výskyt instability detruzoru a snižuje během mnoha let po operaci pravděpodobnost jejího nového vzniku, pravděpodobně díky denervaci prostatické uretry.